

4. ANALÝZA DEMOGRAFICKÉHO VÝVOJE OBCÍ JMK V LETECH 1971 - 2011

Statistická data ČSÚ umožňují zpracovat podrobnější analýzu sídelního vývoje v rámci JMK za období mezi lety 1971 a 2011. Po úpravách spočívajících v zajištění územní srovnatelnosti hodnocených prostorových jednotek je možné pro každou obec, resp. agregovanou skupinu obcí sledovat demografický vývoj včetně dílčích ukazatelů přirozeného a migračního přírůstku.

Ve sledovaném období 1971 – 2011 došlo ke změnám správního členění JMK, které zahrnovaly rovněž integrace a desintegrace jednotlivých obcí. S cílem srovnatelnosti analýz bylo nutné přistoupit k vytvoření takových analytických prostorových jednotek, jež budou územně neměnné po celé sledované období. Pokud tedy mezi roky 1971 a 2011 obec vznikla odloučením od jiné obce, byla pro účely analýzy dále sledována jako její součást (příklad: *obec Rohatec, jež byla od roku 1987 do roku 1990 součástí Hodonína, byla pro potřeby analýzy sloučena s Hodonínem*); stejně tak pokud obec byla ve studovaném období integrována s jinou obcí, byla i pro období před integrací analyzována jako součást této obce (příklad: *Blahoňov jako součást obce Kuřimské Jestřabí*).

Tab. 4.1: Přehled sloučených obcí pro potřeby analýzy demografického vývoje 1971 - 2011
Zdroj: vlastní zpracování

slučovaná obec		sloučena s obcí		slučovaná obec		sloučena s obcí	
kód	název	kód	název	kód	název	kód	název
556963	Spešov	581283	Blansko	553875	Louka	582158	Olešnice
550108	Kozlany	592901	Bohdal.-Pavlovice	553883	Ústup	582158	Olešnice
530824	Velenov	581372	Boskovice	554162	Crhov	582158	Olešnice
531006	Ludíkov	581372	Boskovice	581810	Křtěnov	582158	Olešnice
534692	Újezd u Boskovic	581372	Boskovice	581941	Lhota u Olešnice	582158	Olešnice
581534	Chrudichromy	581372	Boskovice	582832	Biskoupky	583588	Oslavany
581925	Lhota Rapotina	581372	Boskovice	582930	Čučice	583588	Oslavany
582085	Němčice	581372	Boskovice	583201	Ketkovice	583588	Oslavany
582395	Sudice	581372	Boskovice	583502	Nová Ves	583588	Oslavany
582581	Valchov	581372	Boskovice	550272	Cvrčovice	584801	Pohořelice
558443	Ladná	584291	Břeclav	506699	Otmarov	583766	Rajhradice
557048	Mouřínov	592943	Bučovice	583987	Tetčice	583782	Rosice
593150	Kojátky	592943	Bučovice	584207	Zastávka	583782	Rosice
549789	Říčky	582964	Domašov	593141	Kobeřice u Brna	593583	Slavkov u Brna
550132	Olšany	593028	Habrovany	593664	Vážany nad Lit.	593583	Slavkov u Brna
586358	Lužice	586021	Hodonín	586064	Světlá	582468	Šebetov
586528	Rohatec	586021	Hodonín	549738	Ponětovice	583952	Šlapanice
550019	Vracovice	594075	Horní Břečkov	583189	Jiřkovice	583952	Šlapanice
549894	Skryje	595667	Horní Loučky	583219	Kobylnice	583952	Šlapanice
549908	Újezd u Tišnova	595667	Horní Loučky	583685	Prace	583952	Šlapanice
550841	Jiřice u Mor. Bud.	594121	Hostim	550078	Přeskače	594938	Tavíkovice
555282	Kurdějov	584495	Hustopeče	549746	Předklášteří	584002	Tišnov
550141	Medlovice	593117	Ivanovice na H.	582891	Březina	584002	Tišnov
553972	Rybniček	593117	Ivanovice na H.	583014	Heroltice	584002	Tišnov
550256	Kašnice	584550	Klobouky	583065	Hradčany	584002	Tišnov
550795	Podbřežice	593168	Komořany	583316	Lomnička	584002	Tišnov
550175	Podomí	593192	Krásensko	583944	Šerkovice	584002	Tišnov
550051	Plenkovice	594261	Kravsko	583961	Štěpánovice	584002	Tišnov
582727	Zbraslavce	581879	Kunštát	584134	Vohančice	584002	Tišnov
583430	Moravské Knínice	583251	Kuřim	584274	Železné	584002	Tišnov
513695	Horní Smržov	581917	Letovice	550086	Křidlůvky	595039	Valtovice

513709	Roubanina	581917	Letovice	550825	Holubice	593681	Velešovice
581518	Deštná	581917	Letovice	587907	Katov	596973	Velká Bíteš
581887	Lazinov	581917	Letovice	595934	Křižínkov	596973	Velká Bíteš
582069	Míchov	581917	Letovice	596191	Níhov	596973	Velká Bíteš
582191	Pamětice	581917	Letovice	582042	Malá Roudka	582646	Velké Opatovice
582344	Skrchov	581917	Letovice	554898	Rostěnice-Zvon.	592889	Vyškov
582620	Stvolová	581917	Letovice	593061	Hoštice-Heroltice	592889	Vyškov
582689	Vranová	581917	Letovice	593231	Křižanovice u V.	592889	Vyškov
584304	Bavory	584649	Mikulov	593281	Lysovice	592889	Vyškov
584541	Klentnice	584649	Mikulov	593630	Topolany	592889	Vyškov
550191	Uhřice	593338	Milonice	582808	Babice u Rosic	584223	Zbýšov
586005	Závist	582077	Milonice	546941	Dobšice	593711	Znojmo
594466	Mir. Knínice	594458	Miroslav	555231	Suchohrdly	593711	Znojmo
594512	Našiměřice	594458	Miroslav	587729	N. Šaldorf-Sedl.	593711	Znojmo
594849	Suchohrdly u Mir.	594458	Miroslav	593991	Dyje	593711	Znojmo
593923	Dobelice	594482	Mor. Krumlov	594300	Kuchařovice	593711	Znojmo
593931	Dobřínsko	594482	Mor. Krumlov	584142	Vojkovice	584282	Židlochovice
594750	Rybníky	594482	Mor. Krumlov				
550213	Heršpice	593435	Nížkovice				

Analýza demografického vývoje byla zaměřena na popis charakteru změny populační velikosti (nárůst, stagnace, pokles) a dále na odhalení hlavních faktorů/faktorů změny – tj. zda byla populační změna zapříčiněna přirozeným či mechanickým (migračním) pohybem obyvatelstva, resp. jejich kombinací.

4.1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ OBCÍ JMK V LETECH 1971 - 1990

Z tabulek 4.2 a 4.3 je patrné, že v období od roku 1971 do roku 1990 převládal u většiny obcí JMK migračně podmíněný pokles počtu obyvatel; paralelně probíhaly ve 43 obcích nárůsty počtu obyvatel přirozenou měnou.

Sledujeme-li rozložení vývoje v daném období nikoli dle počtu obcí, ale dle počtu obyvatel v obcích, je interpretace situace poněkud odlišná (srovnej s obr. 4.1). Je patrné, že větší centra byla populačně rostoucí, ať už primárně skrze faktor migrace (Brno, Břeclav, Vyškov, Ivančice, Kyjov), faktor přirozené měny (Znojmo, Tišnov, Veselí nad Moravou), či jejich kombinací (Hodonín, Boskovice, Blansko, Kuřim). Populační pokles (primárně migračně podmíněný) pak byl charakteristický zejména pro menší obce.

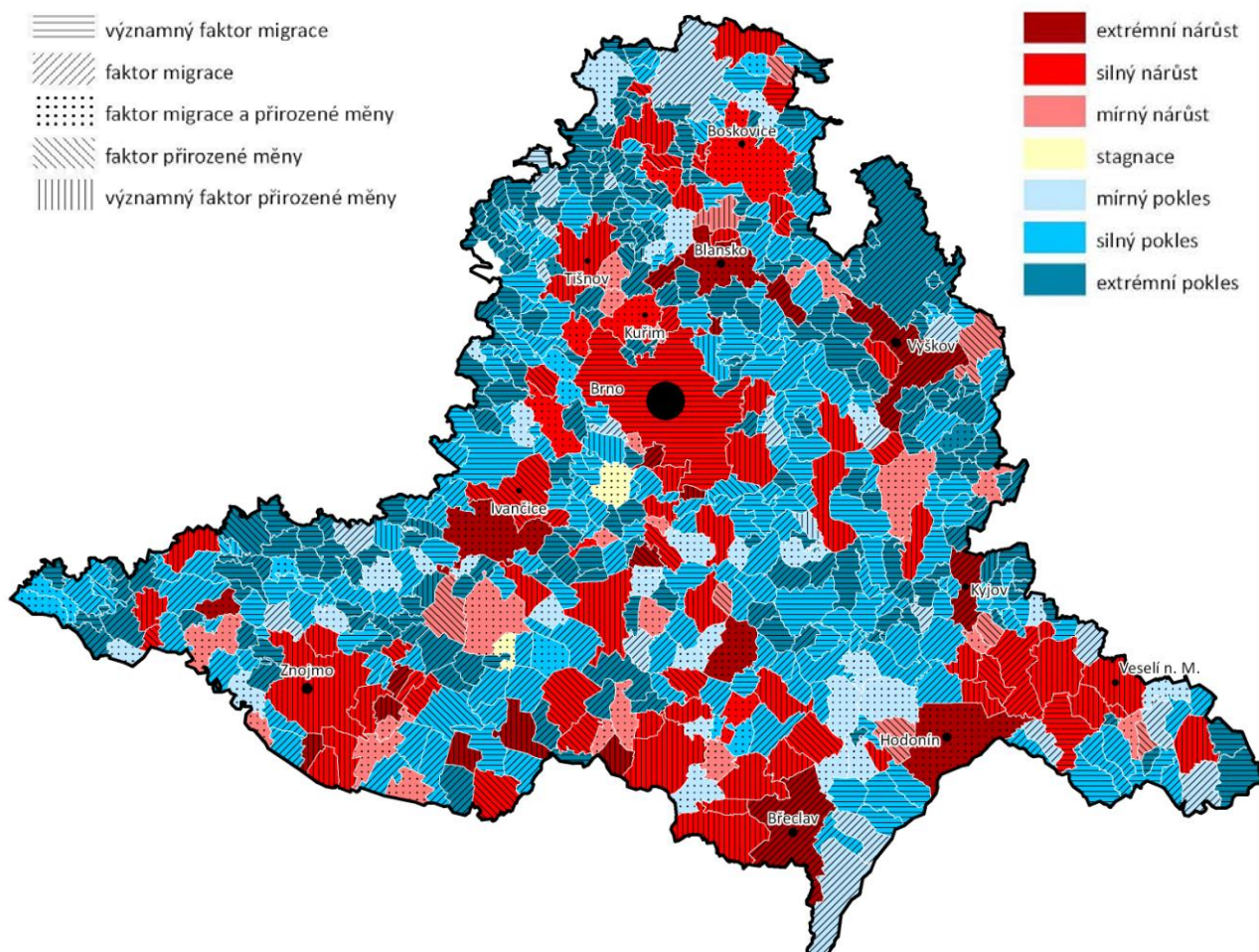
Tab. 4.2: Počty obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1971 - 1990
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	120	71	1			3		195
faktor migrace	71	108	19		1	4	7	210
faktor přirozené měny a migrace	3	8	30	2	21	7	5	76
faktor přirozené měny	3	6			7	17	1	34
významný faktor přirozené měny	4	4	1		1	43	7	60
celkem	201	197	51	2	30	74	20	

Tab. 4.3: Počty obyvatel obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1971 - 1990
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	50 041	70 801	1 493			379 951		502 287
faktor migrace	26 302	92 668	29 712		549	6 641	62 542	218 413
faktor přirozené změny a migrace	1 040	5 478	38 276	2 845	29 033	36 651	62 874	176 197
faktor přirozené změny	930	5 317			11 587	31 205	2 529	51 568
významný faktor přirozené změny	1 510	5 180	648		3 550	161 771	11 757	184 417
celkem	79 822	179 444	70 130	2 845	44 720	616 219	139 701	

Obr. 4.1: Přehled obcí (či skupin sloučených obcí) dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1971 - 1990
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

4.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ OBCÍ JMK V LETECH 1991 - 2000

Období 1991 - 2000 je z hlediska rozložení růstů a poklesů odlišné; je patrná kombinace více vývojových trendů a prostorový vzorec změny je komplikovanější (viz obr. 4.2). Z tabulek 4.4 a 4.5 vyplývá pozastavení plošného úbytku obyvatel (emigrace stále zůstává nejvýznamnějším faktorem poklesu, přesto u 54 obcí nastupuje depopulace daná primárně úbytky přirozenou měnou). Oproti předchozímu období roste počet obcí zvyšujících počet obyvatel především migrací, nicméně celkový počet obyvatel v těchto obcích již není tak vysoký. Je to dáno mj. faktem, že některá velká centra přecházejí do fáze poklesu počtu obyvatel (Brno, Blansko, Ivančice, Kyjov, Veselí nad Moravou). Další větší obce zaznamenávají spíše mírné nárůsty. Silná populační dynamika se přesouvá především do menších obcí.

V zázemí Brna sílí především suburbanizační procesy – u velké většiny obcí v tomto prostoru je růst migračně podmíněný. V případě dalšího růstového shluku východního Znojemska nejsou nárůsty počtu obyvatel v obcích podmíněny pouze migrací, u řady obcí je významným či doplňujícím faktorem přirozená měna. Až na výjimky zůstává západní okraj kraje silně depopulační oblastí.

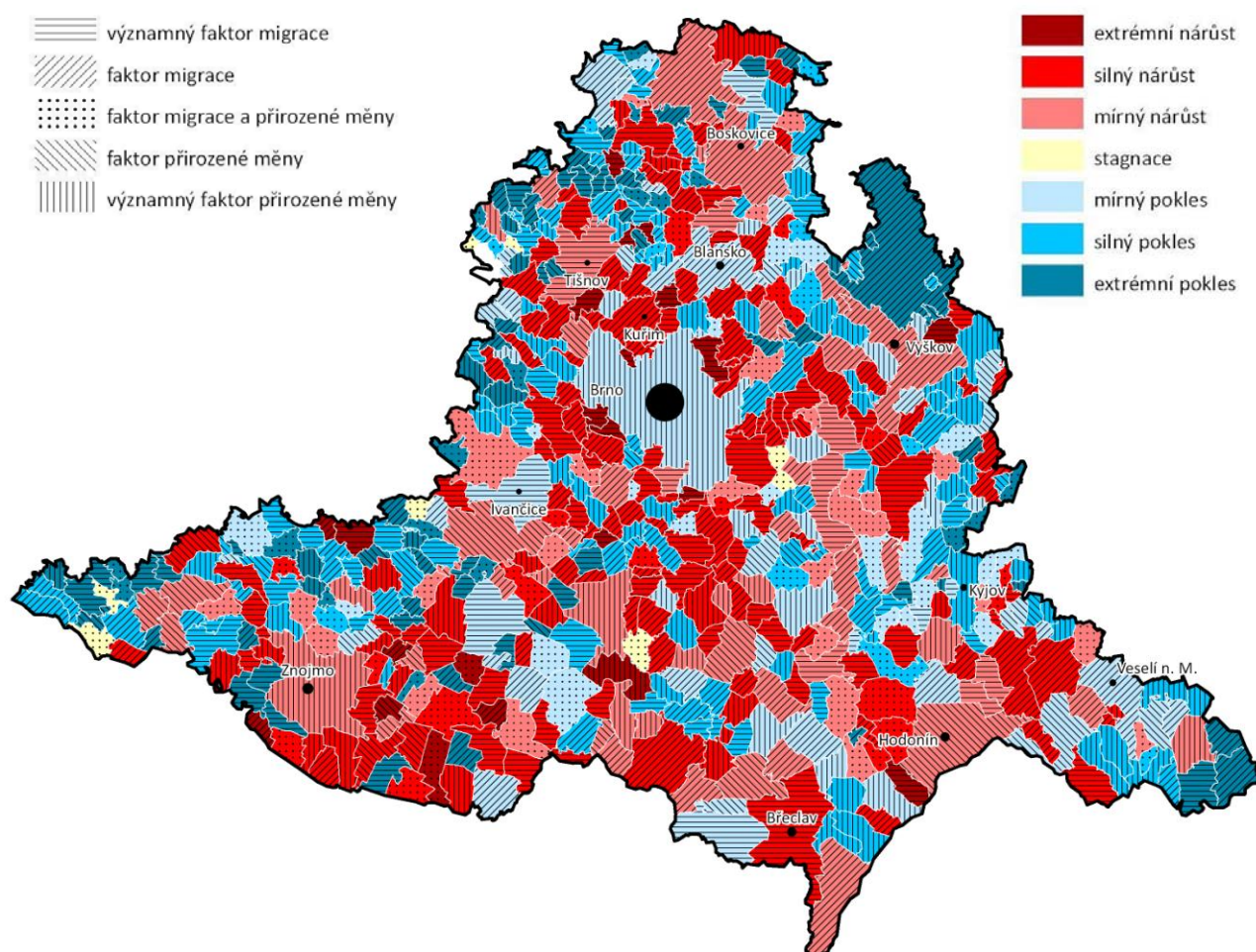
Tab. 4.4: Počty obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1991 - 2000
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	25	30	8		8	52	15	138
faktor migrace	26	34	20		22	63	4	169
faktor přirozené měny a migrace	17	11	21	8	26	17	2	102
faktor přirozené měny	6	11	15		12	5	1	50
významný faktor přirozené měny	11	54	17		13	20	1	116
celkem	85	140	81	8	81	157	23	

Tab. 4.5: Počty obyvatel obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1991 - 2000
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	6 533	18 141	19 721		39 296	98 329	11 082	193 101
faktor migrace	6 164	24 139	56 496		75 544	74 696	1 279	238 318
faktor přirozené měny a migrace	3 416	5 526	21 008	2 893	32 293	24 438	1 253	90 827
faktor přirozené měny	778	4 462	15 976		56 131	4 739	1 433	83 518
významný faktor přirozené měny	2 054	51 120	405 941		61 376	18 855	722	540 068
celkem	18 945	103 388	519 141	2 893	264 640	221 056	15 769	

Obr. 4.2: Přehled obcí (či skupin sloučených obcí) dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 1991 - 2000
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

4.3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ OBCÍ JMK V LETECH 2001 - 2011

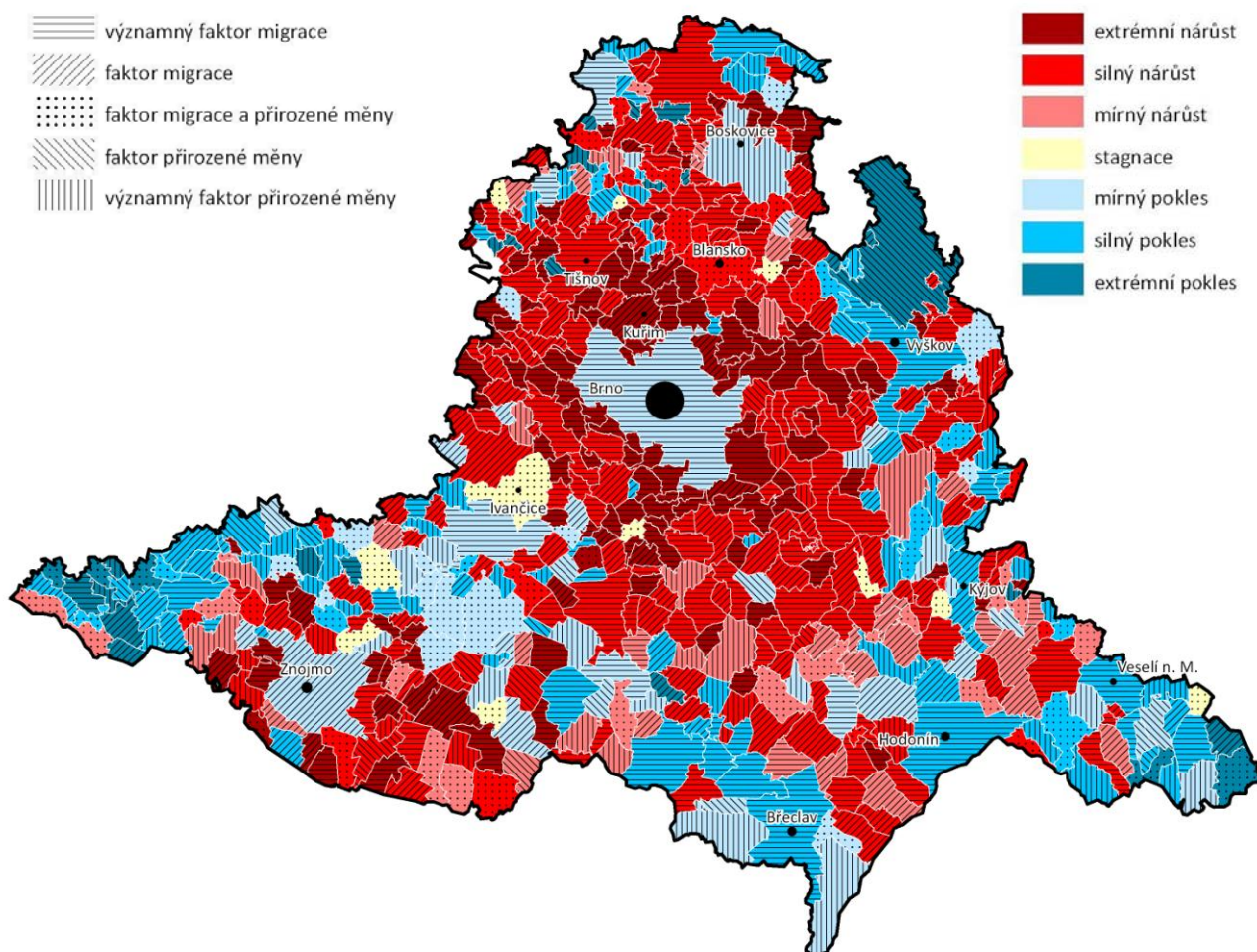
Vývoj mezi lety 2001 a 2011 je významně dominován metropolizačními procesy v širším zázemí Brna. V kontextu celého kraje lze také hovořit o zvýraznění kontur růstových a ztrátových oblastí. Zatímco území brněnské metropolitní oblasti, svitavské osy a jižního Hodonínska patří mezi populačně zisková, periferie a Moravskokrumlovsko obyvatelstvo ztrácí (viz obr. 4.3). Poměrně velké množství obcí v zázemí Brna dosahuje velmi silných nárůstů počtu obyvatel migrací, u vzdálenějších obcí a na Znojemsku migraci doplňuje i faktor kladných přirozených přírůstků. Počet obcí migračně rostoucích dosahuje téměř poloviny celkového počtu obcí kraje (tab. 4.6). Nejedná se však (až na výjimky Blanska, Kuřimi či Hustopeč) o větší centra – ta se naopak přesouvají do kategorie převážně migrací podmíněné ztráty obyvatel.

U depopulačních oblastí nelze vysledovat převládající faktor populační ztráty – jedná se o kombinaci migrace a přirozené změny. Vybrané části v předchozích obdobích ztrátových území přecházejí patrně v důsledku suburbanizačních procesů do fáze migračně podmíněných zisků (např. relativně dobře dostupná západní část širšího brněnského metropolitního areálu).

Tab. 4.6: Počty obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 2001 - 2011
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	3	24	6		4	90	106	233
faktor migrace	9	21	10		20	70	20	150
faktor přirozené změny a migrace	5	10	14	12	18	20	2	81
faktor přirozené změny	3	7	10		2	6		28
významný faktor přirozené změny	7	37	16		12	11		83
celkem	27	99	56	12	56	197	128	

Obr. 4.3: Přehled obcí (či skupin sloučených obcí) dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 2001 - 2011
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

Tab. 4.7: Počty obyvatel obcí (či skupin sloučených obcí) v kategoriích dle charakteru a hlavního faktoru změny populační velikosti v období 2001 - 2011
Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013

	extrémní pokles	silný pokles	mírný pokles	stagnace	mírný nárůst	silný nárůst	extrémní nárůst	celkem
významný faktor migrace	534	125 071	383 912		5 688	134 057	90 755	740 016
faktor migrace	1 877	29 333	54 554		20 337	65 904	27 106	199 110
faktor přirozené měny a migrace	1 711	12 120	16 276	14 341	18 996	34 636	692	98 773
faktor přirozené měny	132	1 801	8 212		1 506	5 262		16 914
významný faktor přirozené měny	706	17 170	32 261		25 095	9 677		84 909
celkem	4 961	185 494	495 215	14 341	71 623	249 536	118 553	

4.4 STRUČNÉ SHRUTÍ KAPITOLY 4

- V období od roku 1971 do roku 1990 převládal u většiny obcí JMK migračně podmíněný pokles počtu obyvatel. Pokles byl ovšem charakteristický převážně pro populačně menší obce, větší centra rostla, ať už v důsledku přírůstku migrací či přirozenou měnou.
- Období 1991 – 2000 je typické komplikovaným vzorcem populační změny a jejích důvodů. Pozitivní populační dynamika se přesouvá do menších obcí, některá velká centra přecházejí do fáze poklesu počtu obyvatel. Především v zázemí Brna sílí suburbanizační procesy.
- Etapa mezi roky 2001 a 2011 je obdobím silných suburbanizačních procesů v širším zázemí Brna. Téměř polovina obcí kraje zaznamenává populační růst daný primárně migrací. Velká centra až na výjimky obyvatelstvo migrací ztrácí. Periferní oblasti kraje se jasně vymezují jako depopulační.

Použitá literatura a zdroje:

Databáze demografických údajů za obce ČR, ČSÚ, 2013